

بمب نکات امتحانی (مخصوص شب امتحان)

موضوع: عصر طلایی فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی

این جزوه، چکیده تمام چیزهایی است که برای امتحان باید حفظ باشی. کوتاه، مفید و نمره‌آور!

هدف: مرور سریع تعاریف و نکات کلیدی برای ۲۰ گرفتن

● دسته‌بندی طلایی سلسله‌ها (حتماً حفظ کنید!)

رابطه سلسله‌های ایرانی با خلفای عباسی به دو شکل بود:

۱. دوستانِ خلیفه (با فرمان خلیفه آمدند):

- **طاهریان:** مؤسس -- طاهر ذوالیمینین (به فرمان مأمون عباسی حاکم خراسان شد)
- **سامانیان:** مؤسس -- امیر اسماعیل سامانی (مورد تأیید خلیفه بود)
- **نکته:** این‌ها به خلیفه احترام می‌گذاشتند اما در اداره کشور مستقل بودند.

۲. دشمنانِ خلیفه (بدون اجازه آمدند):

- **صفاریان:** مؤسس -- یعقوب لیث (با کمک عیاران قدرت گرفت، دشمن خلیفه بود و به بغداد حمله کرد).
- **علویان طبرستان:** چون شیعه بودند، دشمن عباسیان بودند.
- **آل‌بویه:** سه برادر (علی، حسن، احمد) که بغداد را تصرف کردند و خلیفه را مطیع خود کردند.

👤 شخصیت‌های مهم (کی چیکار کرد؟)

- **یعقوب لیث صفاری:** مؤسس صفاریان که با پشتیبانی مردم سیستان و گروه عیاران به قدرت رسید. قصد تصرف بغداد را داشت اما شکست خورد.

- **طاهر ذوالیمینین:** مؤسس طاهریان؛ لقبش به معنای «کسی که با دو دست شمشیر می‌زند» است.
- **رودکی:** پدر شعر فارسی که با حمایت سامانیان شعر می‌سرود.
- **فردوسی:** سراینده شاهنامه در اواخر دوره سامانیان
- **عضدالدوله:** مشهورترین فرمانروای آل بویه که دستور ساخت بند امیر در فارس را داد.

هنر و معماری (مثال‌ها مهم‌اند)

- **مسجد جامع فهرج یزد:** از نخستین مساجد که بر اساس اصول معماری ساسانی ساخته شد.
- **آرامگاه‌های معروف:** آرامگاه امیر اسماعیل سامانی (در بخارا) و آرامگاه قابوس وشمگیر (در گنبد کاووس)
- **اقدامات مذهبی آل بویه:** بازسازی حرم امامان در نجف و کربلا + برگزاری باشکوه عید غدیر و سوگواری عاشورا

نکات "ترین" و خاص

- **زبان فارسی:** از قرن سوم هجری، صفاریان و سامانیان باعث رونق زبان فارسی شدند (با اینکه زبان اداری عربی بود)
- **عیاران:** گروهی جوانمرد که به فقیران کمک می‌کردند و ظالمان را مجازات می‌نمودند (حامی یعقوب لیث)
- **پایتخت‌ها:** پایتخت سامانیان (بخارا) و شهرهای آل بویه، مرکز تجمع دانشمندان بزرگی مثل ابوعلی سینا و ابوریحان بیرونی بود.

دام‌های تستی (دقت کن!)

- ✗ **غلط:** طاهریان و صفاریان با فرمان خلیفه آمدند. (درست: طاهریان و سامانیان با فرمان خلیفه بودند؛ صفاریان دشمن خلیفه بودند)
- ✗ **غلط:** آل بویه پایتخت عباسیان را نابود کردند. (درست: بغداد را تصرف کردند و خلیفه را تحت نفوذ گرفتند، اما خلافت را کامل از بین نبردند)

mydars

اپلیکیشن آموزشی مای درس

✗ غلط: زبان فارسی زبان رسمی و اداری بود. (درست: زبان اداری و نامه نگاری عربی بود، اما مردم فارسی حرف می‌زدند و شعر فارسی رونق گرفت)